

הרב יואל פרידמן

הפרשת חלה במפעל

שאלה

במפעל גדול שמייצרים לחם ועוגות מסוגים שונים, יש משגיח שאמון על הפרשת חלה בכל שעות היום, אך אין להם תקן להשגחה בלילה. כיוון שכן, אין אפשרות להפריש חלה על העיסות שמיוצרות בלילה. השאלה היא האם אפשר להפריש חלה בבוקר על כל העיסות שהוכנו בלילה.

תשובה

בעיקרון אין בעיה להפריש חלה בבוקר על כל סוגי הלחם והעוגות שמיוצרים בלילה, אף אם אלו נאפו כבר.¹ כמו כן יכול המשגיח להפריש כלשהו מאחת העיסות שלשים בבוקר, ולהפריש ממנה על כל מה שנאפה בלילה, שכן בזה"ז די בהפרשת כלשהו לחלה, ולכן בעיקרון די בכך שהמשגיח יפריש כלשהו על כל העיסות.² אלא שיש לסייג זאת בכמה תנאים וכדלהלן.

- א. אי אפשר להפריש מעיסה ממין אחד (למשל חיטה) על עיסה ממין אחר (שעורה).
- ב. יש להפריש 'מן המוקף', ובדרך כלל העיסות שנאפו במשך הלילה מצויות במחסנים לקראת שיווק, ואינו 'מן המוקף'.
- ג. יש בעיה של הפרשה בעיסות שיש בהם טעמים שונים וכדלהלן.

1. שו"ע יו"ד סי' שכז סעי' ה.

2. רמ"א יו"ד סי' שכב סעי' ה; ונהגו להפריש כזית.

הפתרון של הפרשה של המשגיח בבוקר, הוא מעשי רק אם המשאיות שמשווקות את התוצרת מתחילות את השיווק בבוקר לאחר הגעת המשגיח ולאחר שהוא מבצע את הפרשה. אם השיווק מתבצע בלילה, והתוצרת מגיעה ליעדה, אזי היא עוברת לבעלות של בעלי החנויות או של אנשים פרטיים. במקרה זה הפרשה היא מסובכת מבחינה הלכתית, והיא מועילה מדין 'זכין לאדם שלא בפניו'.³ לכן אם הצרכן אינו מעוניין בהפרשה אין אפשרות להפריש חלה עבורו גם אם הפרשה מתבצעת מעיסה של המפעל ולא מעיסה שלו.⁴ הפתרון לכך הוא, להפריש בלילה חתיכות עיסה לפי מספר העיסות שילושו בלילה, ולחבר 'נוסח הפרשה' מתאים, באופן שהחלה תחול על כל עיסה בעת שתתסתיים לישתה.⁵

א. הפרשה בעיסות ממינים שונים

אם העוגות או הלחמים מיוצרים מסוגים שונים של קמח, כגון שיש סוגי לחם מחיטה ואחרים משעורה או משיפון, אזי אין הם מצטרפים, והמשגיח אינו יכול להפריש מעיסה אחת על הכל.⁶ אמנם יש מקרים שמיני התבואה מצטרפים האחד עם האחר כמבואר בשו"ע יו"ד סי' שכד, ולכן צריך לדון על כל מקרה לגופו.⁷

ב. הפרשה 'מן המוקף'

במקרה שהמשגיח רוצה להפריש בבוקר על כל העיסות שהוכנו בלילה, הבעיה שמתעוררת היא שבדרך כלל העיסות וסוגי המאפים כבר הוכנסו לחדרים צדדיים לצורך מיון אריזה ושיווק, והפרשתו של המשגיח אינה 'מן המוקף'. יש מחלוקת

3. עי' הרב עזריאל אריאל, 'מינוי ללא שליחות', התורה והארץ ג, עמ' 255-290, ובפרט עמ' 275-255.
4. עי' תרה"ד סי' קפת; קצות החושן סי' רמג ס"ק ת; מעדני ארץ, שביעית, קונטרס לאפרושי מאיסורא, סי' א.
5. עי' הרב יעקב אריאל, התורה והארץ ב, עמ' 149 והערה 12, אך לדעת החזון איש, דמאי סי' ט ס"ק יד, הפרשה כזו אינה מועילה, כי דינה כהפרשה בדרך ברירה, אעפ"י שהחלות היא בזמן הלישה ולא מעכשיו.
6. שו"ע יו"ד סי' שכד סעי' ב.
7. אין להפריש מעיסה של חיטה עם עיסה שעשויה מאחד ממיני התבואה האחרים; אך בעיסה של כוסמין ושיפון מפרישים מזע"ז, וכן מפרישים משיבולת שועל על שעורים ולהיפך.

הפוסקים אם חובת ההפרשה 'מן המוקף' היא מדאורייתא או מדרבנן.⁸ **דין מוקף הוא לאחר שכבר התחייבתי בהפרשת חלה, כאשר יש בעיסה 'כשיעור', צריך שהחלה שאותה אני מפריש תישאר ליד ה'שיריים'** (= העיסות והמאפים שאותם רוצים לתקן בהפרשה) בשעת 'קריאת שם'.

ישנן בפוסקים הגדרות שונות ל'מוקף',⁹ אך וודאי שאם ה'חלה' נמצאת בצד אחד של המפעל והעיסות והמאפים מצויים בצד אחר של המפעל בחדר סגור, אין זה 'מן המוקף'. אמנם גם אם הפרישו ש'לא מן המוקף' ההפרשה מועילה והעיסות והמאפים אינם טבל. יתר ע"כ בשעת הדחק מותר לכתחילה להפריש שלא 'מן המוקף',¹⁰ ולכן בנד"ד אם אין אפשרות להוסיף תקן למשיגה בלילה, וגם אין אפשרות להפריש את החלה באופן שזו תהיה ליד העיסות והמאפים שהוכנו באותו לילה, מותר להפריש גם שלא 'מן המוקף' ובלבד שלא תצא תוצרת טבל מן המפעל.

ג. הפרשה של מאפים בטעמים שונים

הבעיה המרכזית עליה אנו רוצים לדון, היא כאשר לשים עיסות בטעמים שונים, כגון שחלקן מתוקות והאחרות מלוחות או עיסות שיש בהן תבלינים שונים, באופן שמכינים כל עיסה לבד, ולא רוצים שעיסה אחת תיגע באחרת. לשאלה זו השלכה הן לדין 'מוקף' והן לדין 'צירוף'. כאמור לעיל, דין 'מוקף' הוא החובה להפריש את החלה מעיסה שיש בה שיעור, באופן שהיא תהיה ליד השיריים. לעומת זאת, משמעות דין צירוף היא **כשיש עיסות שאין בכל אחת כשיעור ואינן חייבות בחלה**, ועל ידי הצירוף, אנו מחשיבים את העיסות לעיסה אחת שיש לה שיעור ואשר חייבת בחלה. ישנם שלושה אופנים של חיבור בין העיסות (מן הכבד אל הקל): נשיכה, צירוף

8. על דין מוקף בזה"א, עי' התורה והארץ ב, עמ' 167-184.

9. עי' במאמרנו 'הגדרת מן המוקף בתרומות ומעשרות', תרומת שמעון, עמ' 239-249.

10. תוס' יבמות צג ע"ב, ד"ה אלא; תוס' ב"ק קטו ע"ב, ד"ה הרי; שו"ע יו"ד סי' שלא סעי' כה. ועי' במאמר הגר"ש ישראלי, התורה והארץ ב, עמ' 168-169, שסבר שיש להקל בזה"א בדין מוקף, ועי"ש עמ' 167-184; מאידך עי' הרב שלמה קלוגר: שו"ת טוב טעם ודעת, מהד' ג' ח"ב סי' קפד (קארקא תר"ס, עמ' 158), וס' מי נדה, נדה ז ע"א ד"ה בתוס' ד"ה ומקפת, שבחלה, אם הפריש שלא מן המוקף, לא מהני אפילו בדיעבד.

סל, ונגיעה; נשיכה מועילה לכו"ע,¹¹ לגבי צירוף סל יש מחלוקת תנאים,¹² ונגיעה אינה מועילה לעניין צירוף, לדעת רוב הפוסקים.¹³ שלושת אופני חיבור הנ"ל הוזכרו גם לגבי דין מוקף. לגבי היחס שבין דין 'מוקף' לדין 'צירוף', ולגבי השאלה באיזו מבין שתי ההלכות נדרש חיבור הדוק יותר, ע"כ להלן. נקודת המפגש שבין שתי ההלכות הוא במקרה שאדם מפריש מעיסה אחת על עיסות אחרות; אם בכל אחת מן העיסות יש שיעור, הנושא הוא דין 'מוקף', לאמור שצריך שהחלה תהיה ליד כל שאר העיסות אותן הוא רוצה לתקן. אם אין בכל אחת מן העיסות שיעור, הנושא הוא דין 'צירוף', לאמור שצריך שכל העיסות ייחשבו כעיסה אחת שיש בה כשיעור כדי להתחייב בחלה.

1. דין מקפיד על התערובת ויחס דין 'צירוף' לדין 'מוקף'

הגמ' פסחים, מח ע"ב, אומרת שנשים נהגו לפני פסח ללוש עיסות פחות מכשיעור, כדי שהעיסות לא יגיעו לידי חימוץ, ואעפ"כ הן חייבות בחלה על סמך דברי ר' אליעזר במשנה חלה פ"ב מ"ד, שהסל מצרף לחלה. מאידך ר' אליעזר אומר במשנה, חלה פ"ב מ"ח, שאם יש עיסה טהורה ועיסה טמאה, יש להפריש מן העיסה הטהורה ולקחת מן העיסה הטהורה חתיכה שבה פחות מ'כביצה', ולהדביק את העיסה הטהורה והחלה לחתיכה הנ"ל וכן העיסה הטמאה מצדה השני. ההסבר לכך הוא שחתיכה בשיעור של פחות מכביצה אינה מטמאה באוכלין, ואין החלה והעיסה הטהורה נטמאות מן העיסה הטמאה, ומאידך יש בכך הפרשה 'מן המוקף'. השאלה היא אליבא דר' אליעזר,¹⁴ מדוע מחד צירוף סל מועיל (חלה פ"ב מ"ד), ומאידך לגבי עיסה טהורה ועיסה טמאה (חלה פ"ב מ"ח) הוא הציע הדבקה ע"י עיסה של פחות מכביצה. עדיף היה לצרף את החלה והעיסות הטהורות והטמאות בסל אחד בלא שהן יגעו האחת באחרת? בעלי התוספות תירצו שני תירוצים:

11. חלה פ"ב מ"ד, ור' יוחנן וריש לקיש נחלקו בירושלמי, חלה פ"ג ה"ה (מהד' האקדמיה ללשון העברית, עמ' 325, שו" 4-5) אם זהו דין דאורייתא או דרבנן.
12. משנה חלה, שם.
13. בס' כף החיים או"ח סי' תנז ס"ק לח, חושש לדעה שנגיעה מצרפת אף בלא נשיכה.
14. אף שבדרך כלל אין הלכה כמותו, לגבי 'צירוף סל' נפסקה הלכה כר' אליעזר בגמ' נדה ח ע"א, ולגבי הדבקה החתיכה שהיא פחות מכביצה נחלקו בכך הראשונים: לדעת הרמב"ם פ"ז הי"ב קי"ל כר' אליעזר, ולדעת הראב"ד שם, קי"ל כחכמים.

א. עשו הבחנה בין דין מוקף (במקרה שיש בעיסות כשיעור, לעיל מ"ח) לדין צירוף (במקרה שאין בכל אחת מן העיסות כשיעור, לעיל מ"ד). 'צירוף סל' מועיל רק ב'צירוף' (מ"ד), אך לדין מוקף אין די בצירוף סל אלא צריך גם נשיכה (מ"ח).¹⁵

ב. הבחינו בין מקרה שכל העיסות טהורות (מ"ד) לבין מקרה שיש עיסה טמאה ועיסה טהורה (מ"ח). צירוף סל מועיל בעיסות טהורות (מ"ד), אך כשיש עיסות טהורות ועיסות טמאות (מ"ח), 'מקפיד על תערובתו', ולכן אין די בצירוף סל אלא צריך נשיכה וכהצעתו של ר' אליעזר.¹⁶

הנפ"מ בין שני התירוטים היא כפולה.

א. הם נחלקו ביחס שבין דין צירוף לבין דין מוקף. **לדעה א' דין מוקף חמור מדין צירוף**. בעוד שלעניין צירוף די בצירוף סל ובחיבור קלוש כבר מתחייבים בחלה, לעניין מוקף צריך חיבור ממשי: נגיעה או נשיכה. **לדעה ב' דין צירוף חמור מדין מוקף**, כי כדי לצרף צריך שייחשב עיסה אחת, ולצורך כך צריך לפחות נגיעה או נשיכה, אך לעניין מוקף די בכך שהעיסות יהיו בפניו או שהחלה תהיה ליד השיריים, ולשם כך די בצירוף סל.

ב. ייתכן שיש נפ"מ נוספת באיזה מקרה יש דין 'מקפיד על תערובתו'. לפי תירוץ ב' יש דין מקפיד אפילו במוקף, ובעלי דעה זו מביאים ראיה מן הירושלמי,¹⁷ ששואל על ר' אליעזר במשנה ח': 'ואין הבית מצטרף?' לאמור מדוע יש צורך בהדבקות העיסה לפחות מכביצה, די בצירוף הבית או הסל? והירושלמי משיב שבעיסות טמאות וטהורות מקפיד על תערובתו, ולכן לא מועיל צירוף הסל או צירוף הבית. היה מקום לומר לפי

15. ס' יראים ס' קמח (וילנא תרנ"ב, עמ' 132); וכ"כ ראבי"ה ס' קסו (מהד' אפטוביצר ח"א, עמ' 173-174) בשם ר"ת; אך עי' ספר הישר, תשובות ר"ת, מהד' רוזנטל, ס' עו (עמ' 172-173); ס' התרומה ס' פא בתירוץ א'; ר"ש חלה פ"ב מ"ד בתירוץ א'; ועי' מרדכי פסחים ס' תקצט. ר"י [בניגוד לריב"א] הולך באותו כיוון וסובר שצירוף סל מועיל רק לצירוף (כשאין שיעור בעיסות) ולא למוקף; ועי': תוס' פסחים מו ע"ב ד"ה הואיל; תוס' הרשב"א פסחים מו ע"א ד"ה הואיל (מהד' הר"אליהו דוד רבינוביץ תאומים, עמ' קיט-קכ); תוס' נדה ז ע"א ד"ה ומקפת; תירוץ א' בתוס' רא"ש סוטה ל ע"ב (מהד' ליפשיץ, עמ' פו).

16. ס' התרומה שם, תירוץ ב; סמ"ג עשה קמא (מהד' שלזינגר, עמ' קיח) בשם ר' יצחק. וכן מובא בהגהה לתוס' נדה שם; תוס' רא"ש סוטה שם, בתירוץ ג'. הר"ש חלה פ"ב מ"ד, בתירוץ ג, וכן ר"ש מע"ש פ"ג מי"ב ד"ה בית שמאי; רא"ש: חלה פ"ב מ"ד; מע"ש פ"ג מי"ב; הלכות קטנות הל' חלה אות ד; וכן משמע לדעת ריב"א בתוס' פסחים שם.

17. ירושלמי חלה פ"ב ה"ג, מהד' האקדמיה ללשון העברית, עמ' 321, שו' 22-25.

תירוץ א', שדין מקפיד הוא רק כשרוצים לצרף עיסות שאין בהן כשיעור, אך כדי שיהא מן המוקף, העיסות אינן צריכות להיות מעורבות, ולכן לא אכפת לן שמקפיד על תערובתו. אך זה לא ייתכן, כי לפי תירוץ זה מוקף חמור מצירוף, ואם בצירוף ההקפדה גורעת מן הצירוף, ק"ו שכאשר מקפיד לא הוה מוקף. לכן יש לומר **לפי תירוץ א' שאין כלל דין מקפיד על התערובת, ולפי תירוץ ב' יש דין מקפיד הן בצירוף והן במוקף**, כמבואר בירושלמי. ואמנם בנקודות הכסף, סי' שכו ס"ק א, מסביר להפך, שלכו"ע יש דין מקפיד בצירוף, כמבואר במשנה פ"ד מ"א, שבסתמא 'שתי נשים מקפידות הן'¹⁸ והפרשנים נחלקו רק ביחס לדין מקפיד במוקף. אך נקודת המוצא של דבריו שהקפדת נשים שווה להקפדה על התערובת, אך בביאור הגר"א, סי' שכו ס"ק ד, הבחין בין שני סוגי ההקפדות, והסביר שהקפדת נשים היא כדין לש עיסה ע"מ לחלק, ואינה קשורה להקפדה על נגיעה ועל תערובת. לפי"ז יתבארו דברי תרומת הדשן, שו"ת סי' קפט, שרק **לרוב הדעות יש דין מקפיד:**

ונראה דאין סברא הפוכה, אלא הא ודאי סברי דאין סברא לחלק בין מקפיד לאינו מקפיד, אבל מודו דאם יש לחלק אז ודאי הסברא היא דקיל טפי צירוף הכלי, לענין שיחשב מן המוקף מלצרפו לחיוב חלה לעשות העיסה אחת... **ורוב הדיעות סברי דיש לחלק ובדבר המקפיד אפי' אשה אחת לא מהני אפי' נשיכה...**

ובנקודות הכסף תמה על תרומת הדשן, מדוע כתב שרק רוב הדעות סוברות שהקפדה מעכבת, הרי לכו"ע כשמקפיד אין צירוף, כפי שנאמר במשנה בשתי נשים. אך כאמור, תרומת הדשן, סובר שלתירוץ א' אין דין מקפיד על התערובת, ודין מקפיד בשתי נשים הוא דין אחר וכלדעיל. **ומסקנתו של תרומת הדשן, שלרוב הדעות יש דין של מקפיד על התערובת, כי קיי"ל כתירוץ ב'.**

2. דחיית דברי 'נקודות הכסף'

תרומת הדשן, שם, נשאל¹⁹ אודות אשה שלשה שתי עיסות, באחת יש כרכום ובאחרת – אין, ואין בכל אחת מהן כשיעור – האם אפשר לצרף את העיסות על ידי נשיכה.

18. ירושלמי חלה פ"ד ה"א, מהד' האקדמיה ללשון העברית, עמ' 326, שו" 15-16.
19. יש לדייק בשאלה כמו בתשובה, שכן תה"ד עצמו כתב את השאלות, על יד מלאכי, כללי שאר המחברים, אות לז (מישור תשס"א, עמ' תקסח).

הוא שואל שבמשנה ח' למדנו שבעיסות טהורות ועיסות טמאות, 'ונוטל פחות מכביצה' וע"י הנשיכה העיסות מצטרפות אעפ"י שמקפיד על התערובת. מאידך הוא מוכיח מדברי הטור (יו"ד סי' שכו) שנגיעה או נשיכה **אינה מועילה** במקרה שמקפיד. לכן הוא מבחין בין דין מוקף לדין צירוף:

ונראה לחלק דודאי היכא דבתרוייהו יש שיעור חלה אע"ג דמקפיד על תערובתו מהני נשיכה או אפי' נגיעה כדי לפטור מאחת את חברתה דחשיב שפיר מן המוקף בהכי. ובהא איירי ההיא דעיסה טמאה וטהורה דבתרוייהו יש שיעור חלה, אבל הא דאמרינן לעיל דלא מהני נשיכה בדבר המקפיד על תערובתו איירי שאין בכל אחת שיעור חלה, ובאין לצרפם כדי לחייבם בחלה כה"ג לא מהני נשיכה, דהואיל ומקפיד על תערובתו אין לנו בידינו לעשות ולהחשיבה כעיסה אחת לחייבו בחלה. **תרומת הדשן מסביר כפי שהבאנו לעיל בהסברת תירוץ ב'**, שבדין צירוף צריך שתהיה עיסה אחת, ולכן אם מקפיד על התערובת, נשיכה לא תועיל. אך לעניין מוקף שאין צורך שתהיה עיסה אחת, ודי בכך שהעיסות יהיו לפניו, גם אם מקפיד מועילה נשיכה.

בתשובה הנ"ל הוא גם מחדש **שבעיסות בעלי טעמים שונים נחשב מקפיד על התערובת** ולא רק בעיסות טהורות וטמאות, וז"ל:

ומהשתא בנ"ד דודאי מקפיד על תערובתן הוא, דאין הכרום מספיק בחזותא וטעמא לשתי העיסות, ורוב הדיעות סברי דיש לחלק ובדבר המקפיד אפי' אשה אחת לא מהני אפי' נשיכה כדברירנא לעיל, אין לצרפן אפילו לחומרא ואפילו בנשיכה כדי לחייבם דהוי ברכה לבטלה. כיוון שאין די תבלין לשתי העיסות עירוב העיסות יחליש את טעם ומראה התבלין, ולכן וודאי במקרה זה נחשב מקפיד, ולכן אין לצרף את העיסות כדי לחייב בחלה, ואם יברך הברכה היא לבטלה.

הרמ"א סי' שכו סעי' א, מביא את דברי תרומת הדשן להלכה, ומוסיף: 'אבל אם יש בהן שיעור מפריש מאחת על חברתה אם הן של אדם אחד'. הט"ז לשו"ע שם ס"ק א, מעיר על דברי הרמ"א שכוונת תרומת הדשן, שכאשר אין שיעור לא מועילה נשיכה במקרה של מקפיד, ואי אפשר לצרף את העיסות במקרה הנ"ל. **כשיש שיעור והנידון הוא רק מוקף, אזי ההקפדה אינה מנטרלת לגמרי את דין מוקף, ולכן מועילה נשיכה כדי שייחשב מוקף** [ובזה חולק הט"ז על הלבוש]. הש"ך בנקודות הכסף, שם ס"ק א, 'נדחק' ליישב את הלבוש, וטוען שלוש טענות:

א. לגבי דין מוקף מצאנו בראשונים שדי בנגיעה ואין צריך נשיכה.
 ב. במוקף אין דין מקפיד, וגם לכך מביא ראשונים שסוברים כן.
 ג. גם הראשונים שסוברים שיש דין מקפיד במוקף, זהו רק בהקפדה של טומאה וטהרה, אך הקפדה שנובעת מהבדלי טעמים אינה הקפדה.
 ואמנם לגבי הנקודה הראשונה, נכון הוא שהן בתרומת הדשן והן בספר התרומה ובתוס' חייבו נגיעה ולא נשיכה, וייתכן שהט"ז לא דייק בנקודה זו. אך לגבי טענות ב' ו- ג' ולעיל, דברי הש"ך נראים תמוהים, כי הוא מביא ראיות מדברי ס' יראים, ס' התרומה, ר"ש ותוס' [שהוזכרו בהערה 15] לפי תירוץ א' שאין דין מקפיד במוקף. **אך כל דברי תרומת הדשן בנויים על תירוץ ב'**²⁰ **שצירוף חמור ממוקף**, ועל דברי הירושלמי הנ"ל שיניח פחות מ'כביצה' בין העיסה הטהורה לזו הטמאה כי מקפידים על תערובתם ואינו מוקף על ידי צירוף סל גרידא.
 גם הגר"א לשו"ע שם, ס"ק ה' וכן ס' שכה אמצע ס"ק ה', נוקט בביאורו כדעת הט"ז, **שיש דין מקפיד במוקף**, ולכן יש לסייג את דברי הרמ"א שבמקרה שיש עיסות בעלי תבלינים שונים, ויש בעיסות כשיעור 'מפריש מאחת על חברתה' ובלבד שהעיסות יגעו או ינשכו האחת באחרת.

3. הסוברים שצריך דין 'צירוף' גם בהפרשה מעיסה אחת על חברתה כשיש בכל אחת שיעור

אמנם אנו נוקטים להלכה כדברי הרמ"א ותה"ד שדין צירוף הוא במקרים שיש עיסות שאין בהן כשיעור, ולעומת זאת כשיש בהן כשיעור צריך רק שההפרשה תהיה מן המוקף. אך ס' התרומה וס' היראים שמביא 'נקודות הכסף' כסיוע לדבריו אינם סוברים כן. לדעתם גם כאשר יש בכל אחת מן העיסות כשיעור צריך להפריש מכל עיסה בפני עצמה, ואם רוצים להפריש מן האחת על האחרת צריך צירוף. כך כותב ס' התרומה בכמה מקומות (ס' פא, פב, להלו ציטוט מס' פב):
 וא"ת למה צריך ליתנן בכלי הא' שמואל פ"ק דביצה ופרק עד כמה תרומת חוצה לארץ אוכל ואח"כ מפריש ובזמן הזה רגילות הוא לתת כל המצות במחבת אע"פ שיש בכל אחת ואחת לבדה כשיעור י"ל

20. ולכן תמה איך ייתכן שלפי תירוץ א' הסברה היא הפוכה, ומסביר 'נראה דאין הסברה הפוכה...'

דודאי עיסה שהיא נלושה יחד אוכל הכל לבד מעט שישאיר לבסוף ויקרא לו שם חלה שא"צ מוקף בתרומת חוצה לארץ אבל כדי לפטור מאחת על הרבה מצות צריך צירוף וגם שמא נגיעת יחד כולן וכן משמע בס' יראים ס' קמח,²¹ ובתוס' ותוס' הרשב"א פסחים, מו ע"ב ד"ה הואיל (מהד' האדר"ת, עמ' קכ):²²

ועוד אומר רבי דמשמע מתוך פירוש רש"י דאע"פ שהיה מתחילה כדי חיוב חלה בכל אחת ואחת מ"מ בעינן צירוף כלי להפריש מאחת על כולו, וכן משמע מתוך מה שכתב בפסק שלו...

ואמנם לא ברור לשיטתם (מלבד ס' יראים) האם במקרה שיפריש בלא הצירוף הנ"ל זה יעכב בדיעבד, וייתכן לדעתם, שחובת הצירוף היא רק לכתחילה. וייתכן שכך משמע מסברת ס' התרומה, שם, שמסביר את הצורך בצירוף, כי חושש שמא אין בעיסות כשיעור:

אך מספקא לן אי סגי בנגיעה גרידא כדי שיפטור מאחת את חברתה כיוון שיש בכל אחת כשיעור... מ"מ משום דשמא לא מדדה יפה ואין שיעור בכל אחת טוב ונכון ליתנם כולן בכלי (צ' צרוף כלי) לפטור על אחת את חברתה...

אך ייתכן שבנד"ד שמקפיד על התערובת, אזי בלא צירוף לא יועיל אפילו בדיעבד. ולפי"ז הנפקא מיניה בין דברי הט"ז לעיל לבין שיטות אלו היא גדולה. כי בעוד שלדעת הט"ז אליבא דתה"ד יש צורך בנגיעה או בנשיכה כדי שיהיה מן המוקף, בדיעבד ההפרשה מועילה וכדלעיל. אך לפי שיטות אלו שגם במקרה שיש בעיסות כשיעור צריך צירוף כדי להפריש מן האחת על האחרת, אם מקפיד על תערובתן – ההפרשה אינה מועילה.

21. וכן כתב שם: 'הלוקח מצות בפסח ונותנן בכלי לאחר אפייתן ומצטרפן על ידי כלי אחר שנילושה כשיעור שלא כדין עושה ואוכל טבל דרבנן', ובוודאי הצירוף אינו רק מדין מוקף שא"כ מדוע בדיעבד יאכל טבל מדרבנן? אך עי' בס' הישר שם, שתמה על דבריו.

22. עי' עוד באוצר מפרשי התלמוד, חלה, פ"א מ"ט עמ' רמד, סוף הערה 142; שם פ"ב מ"ד, עמ' שסב, הערה 36; שם פ"ב מ"ח, עמ' תמא הערה 101.

סיכום

- א. להלכה יש לנקוט כדעת הט"ז שבעיסות בעלי טעמים שונים, העיסות צריכות לגעת האחת באחרת כדי שיהיה מן המוקף.
- ב. בעיקרון כשאין אפשרות להפריש מן המוקף אפשר גם להפריש שלא מן המוקף. עם זאת, יש להיזהר שלא להפוך הלכות של דיעבד למדיניות של קבע.²³
- ג. כיוון שכאמור יש דעות שסוברות שבהפרשה מעיסה אחת על אחרת, יש לצרף את העיסות, במקרה של עיסות בעלי טעמים שונים יש להקפיד יותר על צירופן.
- ד. אם אין אפשרות להפריש מכל סוג של מאפה לבד, ויש חשש של תקלה מותר להפריש מעיסה אחת או ממאפה אחד על כל העיסות או המאפה.
- ה. אם יש סוגי מאפה ממינים שונים (מחיטה, שעורה, שיפון וכדו') אין אפשרות להפריש מעיסה אחת או ממאפה אחד על הכל אלא יש להפריש על כל מין בפני עצמו.

23. עי' לעיל הערה 10.